

Wykorzystanie funduszy unijnych w sferze kultury w województwie opolskim – przykład Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego i Programu Odnowy Wsi

dr Laura Płatkowska-Prokopczyk

Materiały zostały przetworzone w ramach projektu: CZ.11.3.119/0.0/0.0/16_013/0001981
„Rozwój kompetencji i podnoszenie szans studentów uniwersytetów na rynku pracy w zakresie
usług sektora publicznego“

Projekt współfinansowany ze środków EFRR w ramach programu INTERREG V-A Czechy - Polska
poprzez Fundusz Mikroprojektu 2014 - 2020 w Euroregionie Silesia.

Wprowadzenie

Kulturę można postrzegać jako dźwignię rozwoju społecznego w bardzo zróżnicowanych wymiarach – począwszy od budowy kompetencji, poprzez tworzenie więzi lokalnych i wsparcia dla kształtowania podmiotowej tożsamości, na kreowaniu spójności społecznej skończywszy.

Kultura buduje podmiotowość człowieka, rozwija tożsamość, otwartość, kształtuje postawy współpracy i wyzwala kreatywność, uwalnia rezerwy, bez których trudno osiągnąć rozwój na miarę aspiracji i przejść od przysłowiowego podwykonawcy do kreatora i integratora nowych rozwiązań, pomysłów i produktów.

Wprowadzenie

Tak rozumiana kultura nie może być postrzegana jedynie przez pryzmat kosztu, ale powinna być rozumiana jako **inwestycja**.

Zasadniczą cechą takiego, nowego podejścia jest nastawienie kultury na osiąganie często niewymiernych czy też niemierzalnych celów. Kluczowe zatem staje się kształtowanie miękkich. Pozwalają one także na kreowanie przestrzeni publicznej i odpowiednich postaw w stosunku do niej oraz integrację lokalnej społeczności i budowanie jej tożsamości.

Źródła finansowania kultury

1. Wsparcie rządowe – aby kwalifikować się do wsparcia rządu, instytucje kultury i artyści muszą wykazać, że ich działania spełniają normy jakościowe i ilościowe określone przez polityków i agencje rządowe; ponoszą oni także odpowiedzialność za swoje działania.
2. Finansowanie ze strony rynku – instytucje kultury i artyści mogą alternatywnie sprzedawać swoją pracę na rynku, także firmom sponsorującym; w tego rodzaju uzgodnieniach panuje zasada „coś za coś”, w związku z czym instytucje kulturalne mają dostarczyć produkt, za który druga strona jest gotowa zapłacić.
3. Finansowanie przez trzecią sferę – instytucje kulturalne mogą również zbierać fundusze z darowizn indywidualnych osób oraz instytucji prywatnych; darowizny te mogą przybierać formę pieniężną, pracy na rzecz tych instytucji lub poświęconego im czasu.

Przykład wykorzystania źródeł finansowania z RPO WO na realizację projektu edukacyjnego „Ochrona trzmiela i siedlisk z nim związanych oraz promowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie bioróżnorodności w województwie opolskim”

Strategia rozwoju turystyki w województwie opolskim do roku 2020 opisuje województwo opolskie jako region atrakcyjny i zróżnicowany pod względem zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, mający różnorodną ofertę kulturalną i turystyczną, ale któremu jednocześnie zagraża wiele czynników.

Niska świadomość społeczeństwa zagrożeń dotyczących zachowania czy podtrzymania aktualnej bioróżnorodności wymusiło podejmowanie wszelkich starań w celu jej podniesienia i wypromowania proekologicznych zachowań.

W ramach projektu podejmowane były działania mające poprawić stan i ochronę różnorodności biologicznej w województwie opolskim, ze szczególnym uwzględnieniem zwiększania poziomu świadomości ekologicznej wraz z promowaniem proekologicznych zachowań, również przez szeroki zakres działań edukacyjno-informacyjnych.

Zadania realizowane w ramach projektu

Realizator zadania	Nazwa zadania i opis
Muzeum Wsi Opolskiej Teatr im. J. Kochanowskiego w Opolu	I – modernizacja (rewitalizacja i remont) trzech obiektów zabytkowych Muzeum Wsi Opolskiej (chałupa z Wichrowa – „Wachtyrka”, chałupa z Dąbrówki Dolnej – „Wełna”, chałupa z Karmonek Nowych) na potrzeby stworzenia bazy edukacji ekologicznej, dostosowanie budynku Teatru im. J. Kochanowskiego do potrzeb osób niepełnosprawnych uczestniczących w projekcie
Muzeum Wsi Opolskiej	II – inwentaryzacja oraz opracowanie koncepcji modelowego zagospodarowania zieleni zgodnej z tradycją dawnej, kwiecistej wsi opolskiej, w tym projekt prac pielęgnacyjnych, wycinek i nowych nasadzeń na potrzeby edukacyjne, stanowiących odpowiednią bazę pokarmową dla trzmieli i innych pożytecznych owadów
Muzeum Wsi Opolskiej	III – stworzenie wzorcowych form zagospodarowania terenów zielonych tradycyjnej wsi opolskiej przyjaznej pożytecznym owadom, w szczególności trzmielom, zgodnie z wypracowaną koncepcją, w tym pokazowa, tradycyjna hodowla zwierząt, utworzenie tradycyjnych ogródków przydomowych, pól i zadrzewień
	IV – działania w zakresie edukacji ekologicznej
Muzeum Wsi Opolskiej Teatr im. Jana Kochanowskiego Filharmonia Opolska Województwo opolskie	IV.I – imprezy plenerowe w Muzeum Wsi Opolskiej, tzw. piknik ekologiczny z okazji Międzynarodowego Dnia Ziemi, organizowane dwukrotnie: na początek i na podsumowanie projektu
Muzeum Wsi Opolskiej	IV.II – warsztaty ekologiczne w Muzeum Wsi Opolskiej poruszające tematykę ochrony trzmieli i innych pożytecznych owadów. Planuje się zajęcia z zakresu popularyzacji wiedzy o trzmielach, w tym dotyczących zagrożeń i roli, jaką odgrywają w środowisku; przystępna, praktyczna forma zajęć, podczas których uczestnicy będą m.in. budować domki dla trzmieli, co ułatwi kształtowanie proekologicznych postaw wobec gatunków chronionych
Teatr im. Jana Kochanowskiego	IV.III – prezentacja w Teatrze im. J. Kochanowskiego w Opolu spektaklu edukacyjno-ekologicznego, stworzonego specjalnie na potrzeby realizacji projektu na podstawie powieści Jamesa Herriota, pt. „Wszystkie stworzenia duże i małe”; akcja sztuki rozgrywać się będzie we wsi opolskiej, w której zachowały się cenne walory przyrodniczo-krajobrazowe
Filharmonia Opolska	IV.IV – warsztaty ekologiczne w Filharmonii Opolskiej, podczas których uczestnicy zapoznają się z możliwościami wykorzystywania elementów otaczającej nas natury na potrzeby stworzenia instrumentów muzycznych; zajęcia zakładają interaktywność z uczestnikami, dzięki której tematyka bioróżnorodności terenów Opolszczyzny będzie bardziej przystępna
Województwo opolskie	IV.V – organizacja konkursu fotograficznego „Z lotu trzmiela”, który zakłada ukazanie bogactwa przyrodniczego środowiska związanego z życiem trzmieli i innych pożytecznych owadów. Konkursowi towarzyszyć będzie wystawa prac uczestników
Muzeum Wsi Opolskiej Województwo opolskie	IV.VI – organizacja konkursu na najpiękniejsze, kwietne tradycyjne zagospodarowanie ogródków przydomowych na terenach wiejskich, sprzyjające ochronie trzmieli i innych pożytecznych owadów

Zadania realizowane w ramach projektu c.d.

Realizator zadania	Nazwa zadania i opis
Muzeum Wsi Opolskiej	IV.VII – opracowanie i wydanie pokonkursowego albumu prezentującego tradycyjne zagospodarowanie ogródków przydomowych opolskiej wsi, sprzyjające ochronie trzmieli i innych pożytecznych owadów
Muzeum Wsi Opolskiej	IV.VIII – warsztaty edukacyjne dla mieszkańców pięciu wybranych wsi w województwie opolskim, mających na celu przywrócenie kwiecistego charakteru wsi, sprzyjającego ochronie trzmieli i innych pożytecznych owadów przez zapoznanie uczestników z tradycyjnym zagospodarowaniem ogródków przydomowych, tradycyjnymi gatunkami roślin oraz ich wymaganiami (przygotowanie ulotki informacyjnej)
Filharmonia Opolska	IV.IX – edukacyjno-ekologiczny bieg terenowy po Opolszczyźnie „Lot trzmiela”
Województwo opolskie	IV.X – opracowanie i wydanie materiałów edukacyjnych dla osób uczestniczących w działaniach projektowych
Województwo opolskie	IV.XI – produkcja filmu dotyczącego ochrony trzmiela, popularyzującego tematykę ochrony owadów pożytecznych oraz promującego postawy społeczne sprzyjające ochronie bioróżnorodności
Województwo opolskie	V – promocja projektu, w tym kampania informacyjna o działaniach projektowych w mediach (prasa, radio, Internet), opracowanie i wydanie materiałów promocyjnych
Filharmonia Opolska Teatr im. J. Kochanowskiego	VI – koordynatorzy merytoryczni
Muzeum Wsi Opolskiej Filharmonia Opolska Teatr im. J. Kochanowskiego Województwo opolskie	VII – zarządzanie projektem
Filharmonia Opolska	osobny koszt – zadanie: przygotowanie dokumentacji projektu (SWI)

Przykład wykorzystania źródeł finansowania z RPO WO na realizację projektu edukacyjnego „Ochrona trzmiela i siedlisk z nim związanych oraz promowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie bioróżnorodności w województwie opolskim”

Na podstawie choćby tego przykładu można stwierdzić, że podjęto szeroko zakrojone kampanie edukacyjne prowadzone na potrzeby regionu, włączając w nie instytucje kultury. Uzyskanie pozytywnych efektów tego procesu uzależnione było jednak również od m.in. wykorzystania potencjału twórców i animatorów kultury, wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w sferze kultury.

W nawiązaniu do strategii rozwoju województwa opolskiego należy jednak stwierdzić, iż instytucje kultury, takie jak: Filharmonia Opolska, Teatr im. J. Kochanowskiego i Muzeum Wsi Opolskiej, nie były dostatecznie wspierane i co się z tym wiąże – nie został wykorzystany ich potencjał do stworzenia optymalnych warunków do zaspokojenia potrzeb edukacyjnych społeczeństwa oraz niewystarczający był wkład w rozwój edukacji ekologicznej w regionie.

Przykład wykorzystania wsparcia z Programu Odnowy Wsi – wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród liderów Programu

Dość powszechne są opinie o ograniczonych zasobach kapitału społecznego w Polsce. Zwłaszcza wieś często wskazywana jest jako miejsce o słabszym poziomie organizacji mieszkańców. Konieczna jest zatem zmiana w kierunku większej aktywizacji społeczności lokalnych, tworzenia organizacji społecznych dla rozwiązywania ich problemów. Dużym wsparciem dla wprowadzania tych zmian może być efektywna realizacja programów rozwoju, np. Programu Odnowy Wsi, który ma w tym obszarze szczególne znaczenie, jako że społeczność lokalna jest tu nie tylko adresatem, ale przede wszystkim inicjatorem podejmowanych działań.

Pierwszy regionalny program odnowy wsi został zapoczątkowany właśnie w województwie opolskim ponad 20 lat temu. W tym czasie zebrano wystarczający zasób doświadczeń, aby wysnuć wnioski dotyczące tego, jakie korzyści przyniosła realizacja tego programu, w czym się sprawdził a w jakich obszarach wymaga zmian.

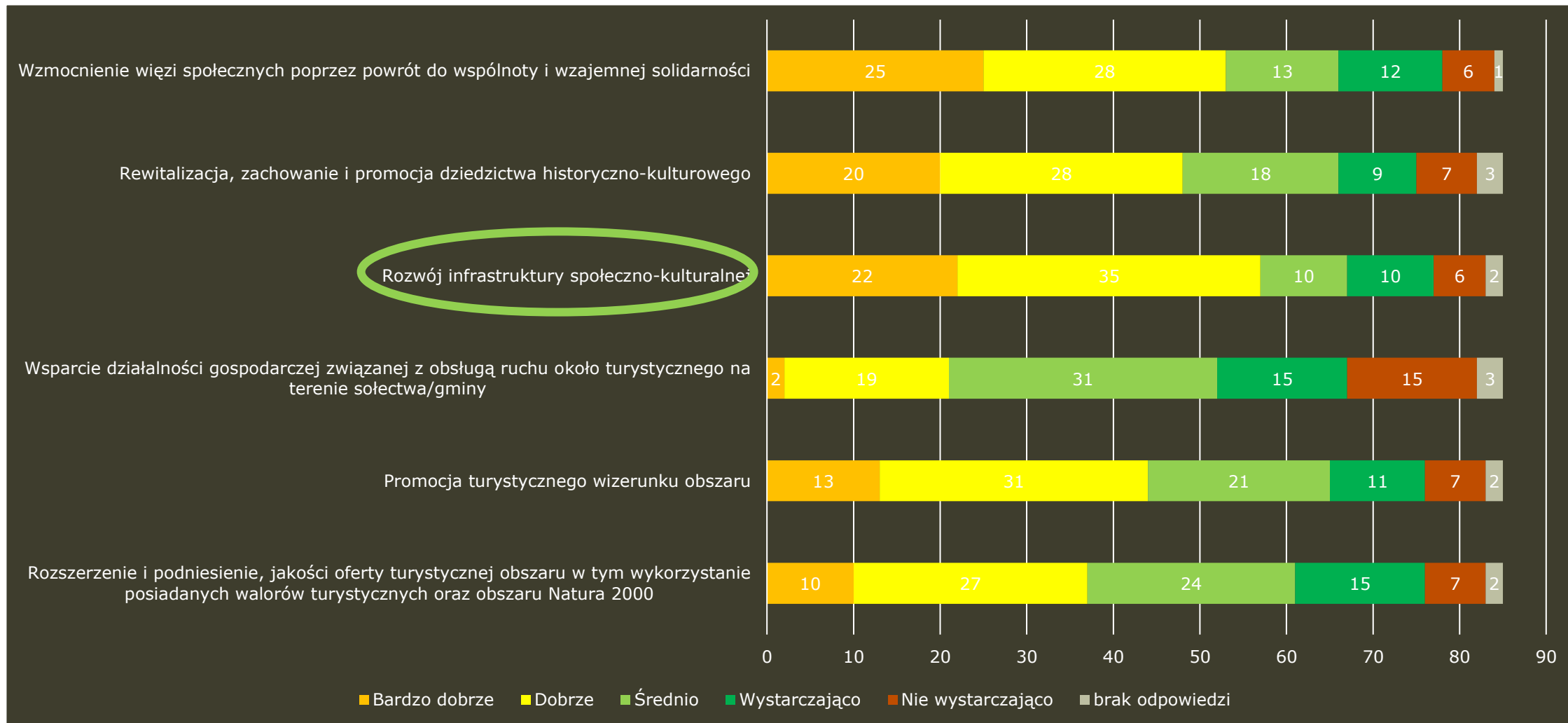

Przykład wykorzystania wsparcia z Programu Odnowy Wsi – wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród liderów Programu

Prezentowane badania przeprowadzono wśród liderów lokalnych grup działania w ramach Programu Odnowy Wsi działających na terenie województwa opolskiego. Można to uzasadnić w oparciu o upowszechniany przez R. Wilczyńskiego model odnowy wsi, którego jednym z kluczowych obszarów jest możliwość tworzenia i korzystania z oferty kulturalnej. Jednocześnie jest to jeden z warunków niematerialnych składających się na jakość życia.

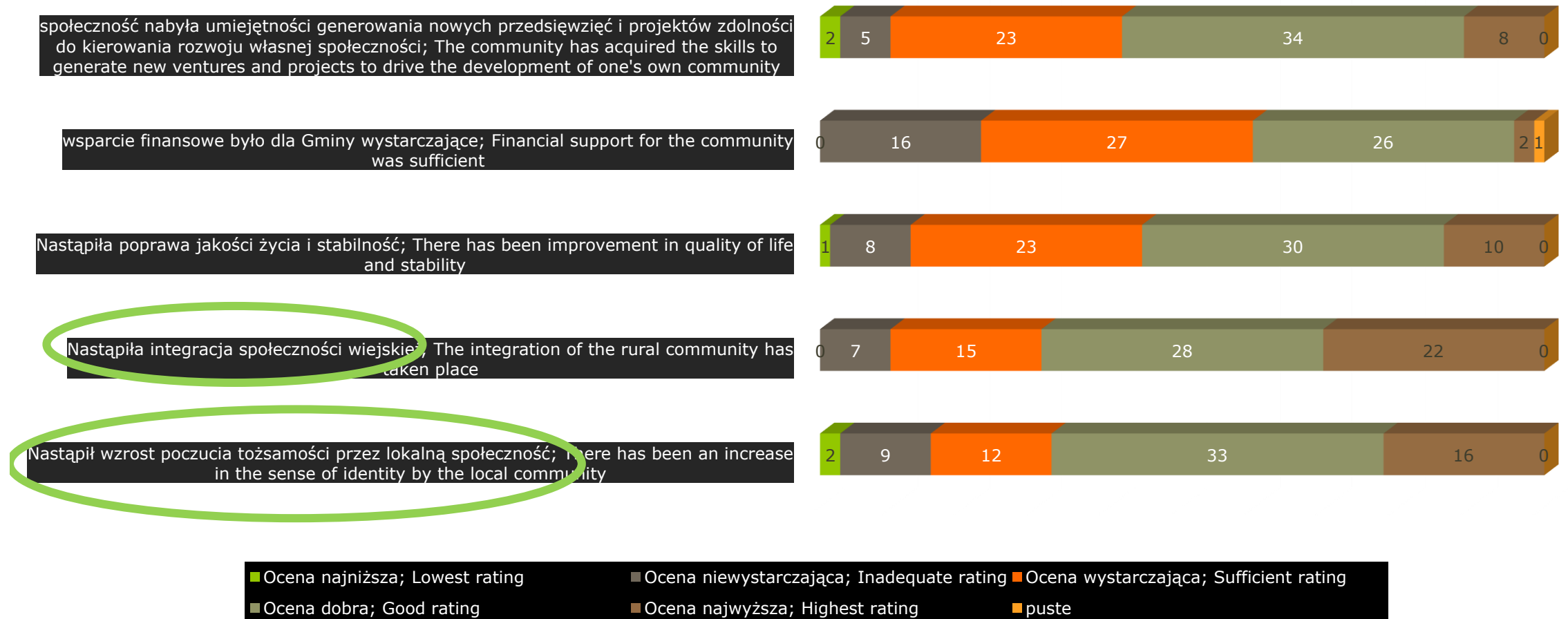
Próba badawcza objęła 72 spośród ponad 700 sołectw (stan na 2013 r. 703 sołectwa), biorących udział w Programie, co stanowi około 10% . W badaniach zastosowano metodę ankiety elektronicznej składającej się z 30 pytań.

Wykres 1. Wpływ POW na poszczególne elementy funkcjonowania wsi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Wykres 2. Ocena obszarów, w których mogły wystąpić korzyści dla społeczności wiejskiej z tytułu realizacji POW

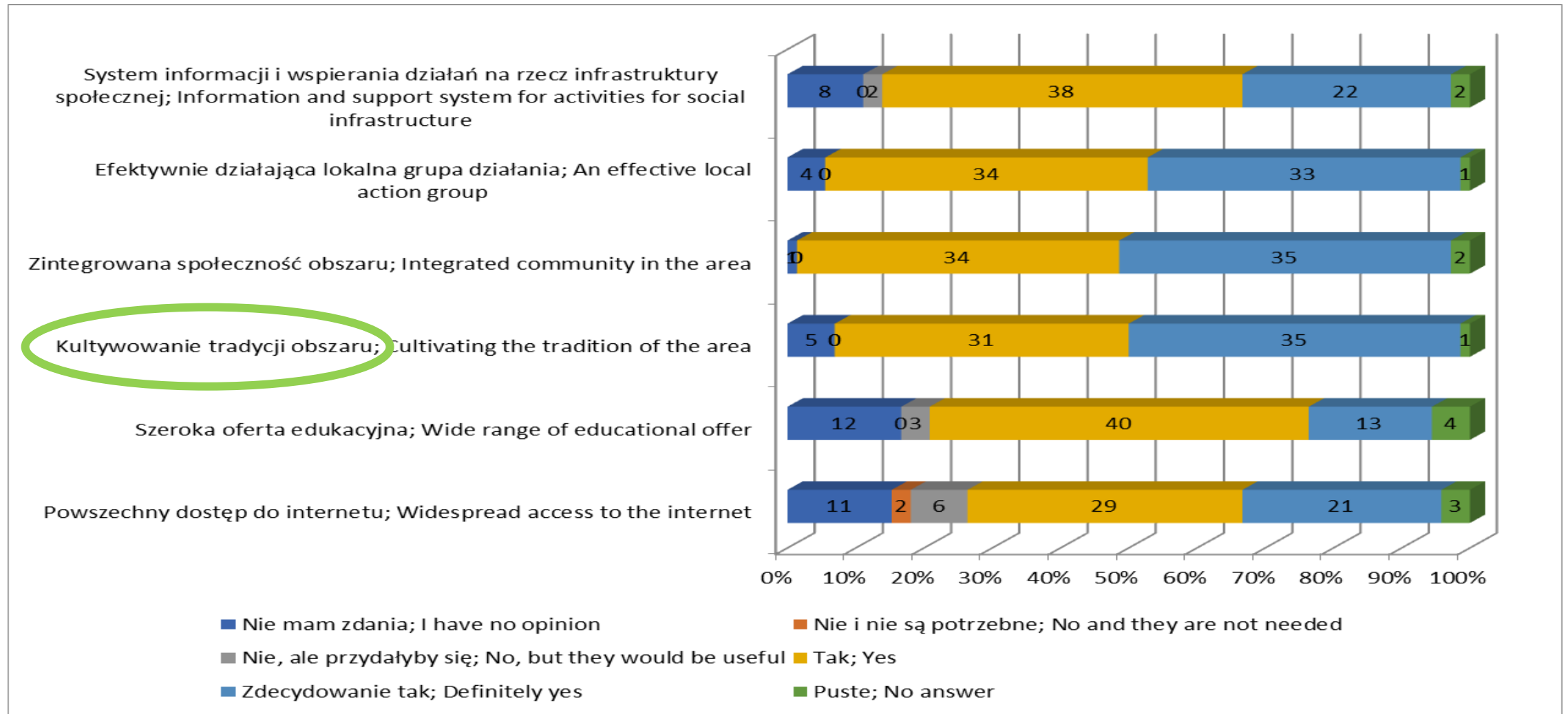
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań.

Wykres 3. Ocena obszarów, w których mogły wystąpić korzyści dla gminy z tytułu realizacji POW

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Wykres 4. Działania, które mogłyby wzmocnić poczucie więzi społecznej i przepływ wiedzy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań.

Wnioski

W kontekście kulturowym można wnioskować, iż na obszarach wiejskich województwa opolskiego nastąpiło:

- wzmocnienie poczucia więzi społecznej i przepływu wiedzy, integracja społeczności wiejskiej i wzrost poczucia tożsamości przez lokalną społeczność,
- kultywowanie tradycji wraz z integracją społeczności wskazano jako ważny czynnik wspomagający rozwiązywanie problemów lokalnych,
- dla funkcjonowania i rozwoju społeczności lokalnych kluczowe znaczenie ma kapitał społeczny oraz kultywowania dziedzictwa kulturowego.

